

משנה. היו בודקין אותן בשבע חקירות¹: באיזו שבוע, באיזו שנה, באיזו חודש, בכמה בחדש, באיזה יום, באיזה שעה, באיזה מקום. רבי יוסי אומר: באיזה יום, באיזה שעה, באיזה מקום. מכיירין אתם אותה. התרתם בו. העובד עבודה זרה, את מי עבד, ובמה עבד.

כל המרבה בבדיקות, הרי זה משוכח. מעשה ודק בן זכאי בעוקצי תאנים². מה בין חקירות לבדיקות³. חקירות, אחד אומר איני יודע, עדותן בטילה. בדיקות, אחד אומר איני יודע, ואפילו שנים אומרים אין אני יודעין, עדותן קיימת. אחד חקירות ואחד בדיקות³, בזמן שמכחישין זה את זה, עדותן בטילה. אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה בחדש, עדותן קיימת⁴, שזה יודע בעיבורו של חדש וזה אינו יודע בעיבורו

¹ עי' רמב"ם (עדות פ"א ה"ד): הוב"ד לעיל הערה.

ועי' שו"ע (ח"מ ס' ל ס"א): הוב"ד לעיל הערה.

² עי' רמב"ם (עדות פ"ב ה"א): מה בין חקירות ודרישות לבדיקות, בחקירות ודרישות אם כיון האחד את עדותו והשני אומר איני יודע עדותן בטלה, אבל בבדיקות אפילו שניהן אומרים אין אני יודעין עדותן קיימת, ובזמן שהן מכחישין זה את זה אפילו בבדיקות עדותן בטלה, כיצד העירו שהרג זה את זה ואמר האחד כשנחקר בשבוע פלוני, בשנה פלונית, בחדש פלוני, בכך וכך בחדש, ברביעי בשבת, בשש שעות ביום, במקום פלוני הרגו, וכן כשדרשו במה הרגו אמר הרגו בסיף, וכן העד השני כיון עדותו בכל חוץ מן השעות שאמר איני יודע בכמה שעות היה ביום, או שכיון את השעות ואמר איני יודע במה הרגו ולא הבנתי בכלי שהיה בידו הרי עדותן בטלה, אבל אם כיוונו הכל ואמרו להן הדיינים כליו היו שחורים או לבנים ואמרו אין אני יודעים ולא שמנו לבנו לדברים אלו שמש הרי עדותן קיימת. +/השגת הראב"ד/ וכן העד השני וכו' עד הרי עדותן בטלה. א"א טעה בזה כי הבדיקות אם אמר איני יודע אין עדותן בטלה. +

³ עי' שו"ע (ח"מ ס' ל ס"ב): הוב"ד לעיל הערה.

⁴ עי' שו"ע (ח"מ ס' ל ס"ז): הא דהלואה אחר הלואה מצטרפין, כשתבע ממנו ב' מנים, אחד שהלוה לו בא' בשבת והמנה השני בשני בשבת, אבל אם המלוה מודה שלא הלוה לו אלא מנה אחד, חזינו אי איכא למימר דטעי חד מנייהו בזמנא דהלואה, כגון שאמר האחד: בב' בחדש, והאחר אומר: בג' בחדש, דאיכא למימר דתרייהו אחד יומא מסהדי וטעו בעיבורא דירחא, מצטרפין, דאימור אחד מנה מסהדין. ואי הוברר הדבר דבתרי מנה מסהדי, הא ודאי חד מנייהו שקרן, הלכך משתבע ליה שבועה דאורייתא ומפטר. הגה: עד אחד העיד שראובן נתן לשמעון קרקע בקנין, ועד א' העיד ששמעון החזיק בקרקע כראוי, מצטרפין, דהוי כהודאה אחר הלואה.

הא דהלואה אחר הלואה מצטרפין כשתבע ממנו כו' - דוקא כשמעידין שניהן על הלואה בעינן שיתבע שניהן ומטעם דמסיק, אבל אם שניהן מעידין על ההודאה, לא אפילו אם אחד מעיד שראה שהלוה לו מנה והשני מעיד שהודה לו בפניו מנה ובזמנים מתחלפים, מצטרפין, דאיכא למימר דאמאי דכבר הלוה לו הודה לו אח"כ בפני עד השני. ואפילו אם העיד הראשון "בפני הודה לו בניסן", והשני מעיד "בפני הודה לו באייר", ג"כ א"צ לתבוע לשניהן ואין זה מיקרי הכחשה, דאיכא למימר דאמאי דרצה להלוות לו הודה לו קודם ההלואה ולא נזדמן שילוה לו באותו יום עד זמן שאמר עד השני (סמ"ע).

אחד שהלוה לו באחד בשבת כו' - נראה דה"ה אם תבעו סתם בשני מנין, ואומר ששכח אימת הלווה, אם הלווה יחד או בזה אחר זה, גם כן אין הכחשה, שהרי סיים והמחבר "אבל אם המלוה מודה שלא הלווה אלא חד מנה כו", משמע דוקא כהאי גוונא, הא אם תבעו ב' מנים, אף שלא תבעו בפירוש לאותן הזמנים שאמרו העידים, ג"כ מצטרפין לשלם לו מנה. ואף על גב דל"א היכא דאחר מכחישו לאו כלום הוא, מ"מ אם הוא דבר שיכול להתברר נאמן, ר"ל עד השני אומר אני אברר דברי, כל זמן שאינו מברר, עד הראשון נאמן. ועיין לקמן סי' ע"ב [אמר: פרעתין בפני פלוני ופלוני, אומרים ללוה, הביאם והפטר (שצריך לברר דבריו). לא באו, ואפילו באו, והכחישוהו ואמרו, לא היו דברים מעולם, ישבע היסט ויפטר. ואם אומר שהזמנים לעדים כשפרעו, אם הכחישוהו, חייב לשלם. הגה: וי"א דאין חילוק בין הזמנים או לא, וכל שבאו עדים והכחישוהו חייב לשלם, אלא שאין צריך לברר דבריו. ואם לא יוכל להביא העידים, לית לן בה. ועיין לקמן ריש סימן ע"ה]. וס' עה ס"א [התובע את חבירו בבית דין, מנה לי בידך, בית דין אומרים לו, ברר דברך ממה חייב לך, הלויית אותו או הפקדת בידו או הזיק ממונך, שאפשר שהוא חושב שחייב לו ואינו חייב לו, וכן הנתבע, אם משיב, אין לך בידי כלום, או, איני חייב לך כלום, צריך לברר דבריו, דשמה טועה וסובר שאינו חייב לו, והוא חייב לו. ואפילו היה חכם גדול, אומרים לו, אין לך הפסד שתשיב על טענתו ותודיענו כיצד אין אתה חייב לו. הגה, ואם אינו רוצה לברר דבריו, אם נראה לדין שיש רמאות בדבר, יפסיד. ואם לאו, אלא שנראה לדין שאינו יכול לברר, וכיוצא בזה, אין מחייבים אותו משום שאינו מברר דבריו, דאין אומרים לו, ברר דברך, אלא משום כדי להוציא הדין לאמתו, משום דנפיש רמאים] (סמ"ע), יש חולקים על מש"כ הסמ"ע "עד השני אומר אני אברר דברי", דלמה יאה הראשון נאמן יותר מהשני, אלא משום שהראשון אומר אני אברר את דברי והשני אינו

של חדש. זה אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה, עדותן בטילה³. אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות, עדותן קיימת. אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש, עדותן בטילה. רבי יהודה אומר: קיימת. אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע, עדותן בטילה, שכחש חמה במזרח ובשבע חמה במערב.

ואחר כך מכניסין את השני ובודקין אותו⁴, אם נמצאו דבריהם מכוונים, פותחין בזכות. אמר אחד מן העדים⁵: יש לי ללמד עליו זכות, או אחד מן התלמידים⁶: יש לי ללמד עליו חובה, משתקין אותו, אמר אחד מן התלמידים: יש לי ללמד עליו זכות, מעלין אותו, ומושיבין אותו ביניהם, ולא היה יורד משם כל היום כולו. אם יש ממש בדבריו, שומעין לו. ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות, שומעין לו, ובלבד שיש ממש בדבריו.

ואם מצאו לו זכות, פטרוהו, ואם לאו, מעבירין אותו למחר. ומזדווגין זוגות זוגות. היו ממעטין ממאכל, ולא היו שותין יין כל היום, ונושאין ונותנין כל הלילה, ולמחרת משכימין ובאין לבית דין. המוכה אומר: אני מזכה, ומזכה אני במקומי. והמחייב אומר: אני מחייב, ומחייב אני במקומי, המלמד חובה מלמד זכות⁷, אבל המלמד זכות, אינו יכול לחזור וללמד חובה. טעו בדבר, שני סופרי הדיינים מזכירין אותו. אם מצאו לו זכות, פטרוהו. ואם לאו, עומדים למנין. שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין, זכאי⁸. שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין, ואפילו אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין. ואחד אומר איני יודע, ואפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע, ויסיפו הדיינים. וכמה מוסיפין, שנים שנים, עד שבעים ואחד. שלשים וששה מזכין ושלשים וחמשה מחייבין, זכאי. שלשים וששה מחייבין ושלשים וחמשה מזכין, דנין אלו כנגד אלו, עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין.

גמרא. מנא הני מילי. אמר רב יהודה: דאמר קרא ודרשת וחקרת ושאלת היטב ואומר והוגד לך ושמתת ודרשת היטב ואומר ודרשו השופטים היטב

רוצה לברר, שהרי לא נאמר דין זה בקידושין שם רק גבי איסורין משום דעד אחד נאמן באיסורין, אלא היכא דאחר מכחישו אינו נאמן, והלכך דבר שיכול להתברר אומרין דנאמן להחמיר בדבר איסור, אבל בממון לא שמענו דין זה מעולם (ש"ך).

וטעו בעיבורא דירחא - פירוש, כגון שראש חודש זה היה שני ימים ביום א' וביום ב', וההלואה נעשתה ביום ג', ולעולם אנו מונים מספר ימי החודש מיום ר"ח השני, דיום ראש חודש הראשון עולה למספר ימי החודש שעבר, ונתעבר ממנו אותו החודש שעבר, ותלינן לומר שזה שאמר בג' בחודש היה המעשה לא ידע שהחודש שעבר נתעבר, והתחיל למנות ימי החודש הזה מיום ראשון דראש חודש, נמצא דהלואה נעשתה שלשה ימים בחודש, והעד האומר שנעשתה ב' ימים בחודש ידע שנתעבר החודש העבר ומתחילין למנות מיום השני, נמצא דנעשתה בשני לחודש, והוא שלא הכחישו נפשם בהזכרת ימי השבוע (סמ"ע).

ואי הוברר הדבר כו' - כגון שזה מעיד שנעשה ב' בחודש, והשני מעיד שנעשה ד' ימים בחודש, דכל שמחולקים בב' ימים וכו' יותר ליכא למיתלי בטעות זה. אי נמי אינן מחולקים אלא ביום אחד והוא אחר חצי החודש, שזה אומר שנעשה ט"ז ימים לחודש והשני אומר י"ז לחודש, שכל שאחר חצי חודש כבר ידעו הבריות שנתעבר החודש ולא טעו בהכי, וכן אם עד אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר בהנץ החמה, אף על פי שהוא בשעה אחת הדבר ניכר לכל. וכן אם נחלקו בשקיעתה (סמ"ע), ואם אחר חצי החודש מעידים על מה שנעשה בתחילת חודש, שזה אומר בב' בחודש זה אומר בג', אמרינן דטעו בעיבורא דירחא כיון דכבר נקט בליבא לזכרון שהוא סבר שהוא ג' בחודש, ועיין בתשובת שב יעקב חלק אה"ע סוף סי' ט"ו, עכ"ל (רע"א).

משתבע ליה שבועה דאורייתא - ולא אמרינן שאלו עדים יחשבו כמכחשין ותהיה עדותן בטלה כמ"ש (סי' לא ס"א), דלא מחשבינן למכחשין אלא כשהו אומר לזה זה אומר לא לזה, אבל כאן דכל אחד מעיד שלוה ממנו בזמנים מתחלפים, מצד העידים יכול להיות דשניהן אומרים אמת, משא"כ לעיל סעיף ב' ובמכחישין זה את זה ב"לא כ", או כיוצא בו, אלא שמצד התובע שאינו תובע אלא מנה אחד, נתברר שחד מינייהו משקר, מ"מ אחד מהן אומר אמת גם לפי דברי התובע, וצריך לישבע שבועה דאורייתא נגד אותו העד (סמ"ע), עיין מ"ש סמ"ע ל"ו סעיף א' מזה (ט"ז).

החזיק בקרקע כראוי מצטרפין כו' - הד"מ לומד דאם עד אחד אומר "בפני וּבפני עד שמת נתן לפלוני בניסן", ואחד אומר "בפני ובפני עד שמת נתן לפלוני בתשרי", דהוה כשני שטרי מתנות על עיני אחד (כמ"ש לקמן סי' רמ ס"ב) דאז ביטל שני לראשון, ואף על השני אין אלא עד אחד והפסיד מקבל מתנה, אבל המחבר חולק על זה (סמ"ע), וטעמו של המחבר דדוקא בשטרות שייך לומר שזיוף, אבל בעדים שהן קיימים לא שייך למיפסל סהדי (קצה"ח), ועיקר כמחבר (נתה"מ).

ואימא חדא חדא כדכתיבא. דאם כן ליכתבינהו רחמנא בחדא. כיון דכולהו בהדי הדדי כתיבא, מהדדי ילפי, וכיון דילפי מהדדי, כמאן דכתיב בחדא דמי. והא לא דמיא להדדי. (סימן: פל"ט סיי"ף התרא"ה). עיר הנחת להנך תרתי לא דמיא, שכן ממונן פלט. עבודה זרה להנך תרתי לא דמיא, שכן בסייף. עדים זוממין להנך תרתי לא דמיא, שכן צריכים התראה. בהיטב היטב ילפינן מהדדי, וגזירה שוה מופנה. דאי לא מופנה, איכא למיפרך, לאיי אפנויי מופני; מדהוה ליה למיכתב ודרשו וחקרו ושני קרא בדיבוריה בהיטב, שמע מינה לאפנויי. ואכתי, מופנה מצד אחד הוא. בשלמא הנך תרתי, מופנה הוא, משום דהוה ליה למכתב, אלא עיר הנחת מאי הוה ליה למכתב. הא כתיבא כולהו. התם נמי אפנויי מופנה, מדהוה ליה למכתב דרוש תדרש או חקור חקור ושני קרא בדיבוריה בהיטב, שמע מינה לאפנויי. ואתו נחנקין בקל וחומר מנסקלין ומנהרגין, ואתו נשרפין בקל וחומר מנסקלין. הניחא לרבנן, דאמרי סקילה חמורה, אלא לרבי שמעון דאמר שריפה חמורה, מאי איכא למימר. אלא אמר רב יהודה: והנה אמת נכון, והנה אמת נכון, הא חד סרי, שבע, לשבע חקירות, דל תלת לגזירה שוה, פשא להו חדא. לרבי שמעון, לאתויי נשרפין, לרבנן, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. מגדף בה רבי אבהו: אימא לאתויי שמנה חקירות. ושמנה חקירות, מי איכא. אלמה לא. והאיכא לאתויי בכמה בשעה. ותניא נמי הכי: היו בודקין אותו בשמנה חקירות. הניחא לאביי אליבא דרבי מאיר, דאמר אין אדם טועה ולא כלום, ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו, שפיר. אלא לאביי אליבא דרבי יהודה, דאמר אדם טועה חצי שעה, ולרבא דאמר טעו אינשי טובא, מאי איכא למימר. אלא לאתויי בכמה ביובל. היינו באיזה שבוע. אלא לאתויי באיזה יובל. ואידך: כיון דאמר באיזה שבוע, לא בעי באיזה יובל.

רבי יוסי אומר. תניא, אמר להם רבי יוסי לחכמים: לדבריכם, מי שבא ואמר אמש הרגו אומר לו: באיזו שבוע, באיזו שנה, באיזו חדש, בכמה בחדש. אמרו לו: לדבריך, מי שבא ואמר עכשו הרגו אומר לו: באיזה יום, באיזה שעה, באיזה מקום. אלא, אף על גב דלא צריך, רמינן עליה, כדרבי שמעון בן אלעזר. הכא נמי אף על גב דלא צריך רמינן עליה, כדרבי שמעון בן אלעזר. ורבי יוסי: אמש הרגו, שכיח ברוב עדיות, עכשיו הרגו, לא שכיח ברוב עדיות.

מכירים אתם אותו? תנו רבנן: מכירים אתם אותו, נכרי הרג, ישראל הרג, התריתם בו, קיבל עליו התראה, התיר עצמו למיתה, המית בתוך כדי דיבור. העובד עבודה זרה⁵, את מי עבד, לפעור עבד, למרקוליס עבד. ובמה עבד, בויכוח, בקיטור, בניסוך, בהשתחואה. אמר עולא: מניין להתראה מן התורה, שנאמר ואיש אשר יקח את אחת בת אביו או בת אמו וראה את ערותה, אטו בראיה תליא מילתא. אלא עד שיראוהו טעמו של דבר, אם אינו ענין לכרת

⁵ עי' רמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"א) הוב"ד לעיל הערה 1.

עי' רמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"ב): אחד תלמיד חכם ואחד עם הארץ צריך התראה שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד שמא שוגג היה, וכיצד מתרין בו אומרינו לו פרוש או אל תעשה שזו עבירה היא וחייב אתה עליה מיתת בית דין או מלקות, אם פירש פטור, וכן אם שתק או הרכין בראשו פטור ואפילו אמר יודע אני פטור עד שיתיר עצמו למיתה ויאמר על מנת כן אני עושה ואח"כ יהרג, וצריך שיעבור ויעשה תיכף להתראה בתוך כדי דיבור, אבל אחר כדי דבור צריך התראה אחרת, ובין שהתירה בו אחד מן העדים ובין שהתירה בו אחר בפני עדים אפילו אשה או עבד אפילו, שמע קול המתרה ולא ראהו ואפילו התרה בעצמו הרי זה נהרג.

⁶ עי' רמב"ם (עדות פ"א ה"ד): הוב"ד לעיל הערה.

{ מא ע"א }

תנהו ענין למלקות. דבי חזקיה תנא: וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה, שהתרו בו, ועדיין הוא מזיד. דבי רבי ישמעאל תנא: המצאים אתו מקשש עצים, שהתרו בו ועדיין הוא מקושש. דבי רבי תנא: על דבר אשר ענה, על עסקי דיבור. וצריכא, דאי כתב רחמנא אחתו הוה אמינא: חייבי מלקות, אין, חייבי מיתות, לא, כתב רחמנא כי יזד, ואי כתב רחמנא וכי יזד הוה אמינא: הני מילי, סייף דקיל, אבל סקילה דחמורה, אימא לא, צריכא. ותרתו בנסקלין למה לי. לרבי שמעון, לאתויי נשפיין, לרבנן, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. ולכתוב רחמנא בנסקלין, וליתו הנך וליגמרו מיניה. הכא נמי: מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.

התיר עצמו למיתה. מנא לן. אמר רבא ואיתימא חזקיה אמר קרא יומת המת, עד שיתיר עצמו למיתה⁷. אמר רב חנן: עדי נערה המאורסה שהזמנו, אין נהרגין. מתוך שיכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו. והא אתרו בה. דלא אתרו בה. ואי לא אתרו בה, היכי מיקטלא. באשה חבירה, ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה. דתניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: חבר אין צריך התראה, לפי שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. וכיון דאינהו לא מיקטלי, איהי היכי מיקטלא. הויה לה עדות שאי אתה יכול להזימה. וכל עדות שאי אתה יכול להזימה, לא שמה עדות⁸. הכי נמי קאמר: מתוך שאין נהרגין, שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו, אף היא אינה נהרגת, דהויה לה עדות שאי אתה יכול להזימה. אלא באשה חבירה, דקיימא לן דמיקטלא אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה, היכי משכחת לה. כשזינתה וחזרה וזינתה, והא יכולין לומר לאוסרה על בועלה שני באנו. שזינתה מבעול ראשון. אי נמי שזינתה מקרוביה. מאי שנא נערה מאורסה דנקט. אפילו נשואה נמי. אין, אלא, אפילו האי דלא יתבא תותיה, יכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו.

אמר רב חסדא: אחד אומר, בסייף הרגו ואחד אומר בארירין הרגו, אין זה נכון. אחד אומר כליו שחורין, ואחד אומר כליו לבנים, הרי זה נכון. מיתבי: נכון, שיהא נכון. אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר בארירין הרגו, אחד אומר, כליו שחורין ואחד אומר כליו לבנים, אין זה נכון⁹. תרגמה רב חסדא: בסודר שחנקו בו, דהיינו סייף וארירין. תא שמע: אחד אומר סנדליו שחורין ואחד אומר סנדליו לבנים, אין זה נכון. התם נמי, כגון שבעט בו בסנדלו והרגו. תא שמע: מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנה. אמר רמי בר חמא: כגון שעקץ תאנה בשבת, דעלה קא מיקטיל. והא תניא: אמרו לו תחת תאנה הרגו. אלא אמר רמי בר חמא: כגון ששפרו בייחור של תאנה. תא שמע, אמר להן: תאנה זו עוקציה דקין, עוקציה גסין, תאנים שחורות, תאנים לבנות. אלא אמר רב יוסף: מבן זכאי לותיב איניש. שאני בן זכאי דבדיקות כחקירות משוי ליה.

מאן בן זכאי. אילימא רבי יוחנן בן זכאי, מי הוה בסנהדרין. והתניא: כל שנותרו של רבי יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה, ארבעים שנה עסק בפרקמטיא, ארבעים שנה למד, ארבעים שנה לימד. ותניא: ארבעים שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות. ואמר רבי יצחק בר אבודימי: לומר שלא דנו דיני קנסות. דיני קנסות סלקא דעתך. אלא שלא דנו דיני נפשות. ותנן: משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי. אלא בן זכאי דעלמא. הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך רבן יוחנן בן זכאי, קרי ליה רבי בן זכאי. והתניא: מעשה ובדק רבן יוחנן בן זכאי בעוקצי תאנים. אלא: תלמיד היושב לפני רבו הוה, ואמר מילתא, ומסתבר להו טעמיה,

⁷ עי' רמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"ב): הוב"ד לעיל הערה 5.

⁸ עי' רמב"ם (עדות פ"א ה"ה): החקירות והדרישות הן הדברים שהן עיקר העדות ובהן יתחייב או יפטר, והן כוונת המעשה שעשה וכיוון הזמן וכיוון המקום שבהן יזומו העדים או לא יזומו, שאין אנו יכולים להזים העדים עד שיכוונו הזמן והמקום.

⁹ עי' רמב"ם (עדות פ"ב ה"א): הוב"ד לעיל הערה 2.

⁹ עי' רמב"ם (עדות פ"ב ה"ב): הוב"ד לעיל הערה.

{ מא ע"ב }

וקבעוה בשמיה. כי הוה למד, בן זכאי הוה קרי ליה, כתלמיד היושב לפני רבו. כי הוה לימד, הוה קרי ליה רבן יוחנן בן זכאי. כי קרי ליה בן זכאי, על שם דמעיקרא, וכי קרי ליה רבן יוחנן בן זכאי, על שם דהשתא. מעשה וברק כו'... מה בין חקירות כו'. מאי אפילו שנים אומרים. פשיטא. כי אמר אחד איני יודע עדותן קיימת, כי אמרי בי תרי נמי עדותן קיימת. אמר רב ששת: ארישא קאי, והכי קאמר: בחקירות, אפילו שנים אומרים ידענו ואחד אומר איני יודע, עדותן בטילה. כמאן, כרבי עקיבא. דמקיש שלשה לשנים. אמר רבא: והא עדותן קיימת קתני. אלא אמר רבא: הכי קאמר¹⁰: אפילו בחקירות, שנים אומרים ידענו ואחד אומר איני יודע, עדותן קיימת, כמאן, דלא כרבי עקיבא.

רב כהנא ורב ספרא תנו סנהדרין בי רבה. פגע בהו רמי בר חמא, אמר להו: מאי אמריתו בה בסנהדרין דבי רבה. אמרי ליה: ומאי אמרינן בה בסנהדרין גרידתא, ומאי קשיא לך. אמר להו: מהא דקתני מה בין חקירות לבדיקות, חקירות אחד אומר איני יודע, עדותן בטילה, בבדיקות אמר אחד איני יודע ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעים, עדותן קיימת. מכדי, אידי ואידי דאורייתא היא, מאי שנא חקירות ומאי שנא בבדיקות. אמרי ליה: הכי השתא. בחקירות, אמר אחד איני יודע, עדותן בטילה, דהוויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה. בבדיקות, אמר אחד מהן איני יודע, עדותן קיימת, עדות שאתה יכול להזימה הוא. אמר להו: אי הכי אמריתו בה, טובא אמריתו בה. אמרי ליה: מטיבותיה דמר אמרינן בה טובא, מגזיותיה דמר, לא אמרינן בה ולא חדא.

אחד אומר כו'. עד כמה. אמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: עד רובו של חודש¹¹. אמר רבא: אף אנן נמי תנינא: אחד אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה, עדותן בטילה. ואמאי. נימא שזה יודע בשני עיבורין, וזה אינו יודע בשני עיבורין. אלא לאו, משום דברובה ידע. לעולם אימא לך, ברובה נמי לא ידע, ובשיפורא ידע. בחד שיפורא אמר דטעי, בתרי שיפורא, לא אמר דטעי.

ואמר רבי אחא בר חנינא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: עד כמה מברכין על החדש¹², עד שתתמלא פגימתה. וכמה. אמר רב יעקב בר אידי אמר רב יהודה: עד שבעה, נהרדעי אמרי: עד ששה עשר.

¹⁰ ע"י רמב"ם (עדות פ"ב ה"ג): היו העדים מרובים שנים מהן כיוונו עדותן בחקירות ובדרישות והשלישי אומר איני יודע תתקיים העדות בשנים ויהרג, אבל אם הכחיש את שניהן אפילו בבדיקות עדותן בטלה.

¹¹ ע"י רמב"ם (עדות פ"ב ה"ד): עד אחד אומר ברביעי בשבת בשנים לחדש והשני אומר ברביעי בשבת בשלשה לחדש עדותן קיימת, שזה יודע א בעיבורו של חדש וזה אינו יודע, במה דברים אמורים עד חצות החדש, אבל אחר חצות החדש כגון שאמר האחד בששה עשר בחדש והשני אומר בשבעה עשר בחדש אף על פי שכיוונו שניהם יום אחד מימי השבת עדותן בטלה שאין חצי החדש בא וכבר ידעו הכל אימתו היה ראש החדש.

¹² ע"י ש"ע (אר"ח סי' תכו ס"ג): עד אימתי מברכין עליה, עד י"ו מיום המולד, ולא י"ו בכלל. (ואין לקדש אלא עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מן המולד), (תשובת מהר"ל).

משנה ברוה: מיום המולד - ל"ד מיום אלא משעת המולד מנינן דמשעה זו מנינן ט"ו יום מעל"ע וא"כ כשהיה המולד באמצע יום הראשון מותר לקדש בליל יום שני דעדיין ליכא ט"ו מעל"ע:

ולא ט"ז בכלל - דכיון שעבר ט"ו יום הולכת הלוח וחסור ואין כאן חידוש: אלא עד חצי וכו' - דק"ל דאין חדשה של לבנה פחות מן כ"ט יום וי"ב שעות ותשצ"ג חלקי שעה [דשעה מתחלק על תתר"ף חלקים] וא"כ אם חל המולד במ"ש ב' או ג' שעות בלילה אסור לקדשה בעוד שני שבועות בתחלת ליל שני להרמ"א אף על פי שלא נמלאו עדיין ט"ו יום שלמים:

ותרוייהו כרבי יוחנן סבירא להו. הא, למיהוי כי יתרא, הא, למיהוי כי נפאי.

אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא: וליברייך הטוב והמטיב. אמר ליה: אטו כי חסר מי מברכינן דיינן האמת, דלברייך הטוב והמטיב. וליברכינהו לתרוייהו. כיון דהיינו אורחיה, לא מברכינן. ואמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו, כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא: החדש הזה וכתוב התם זה אלי ואנוהו. תנא דבי רבי ישמעאל: אילמלא (לא) זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש, דייס. אמר אביי: הלכך נימרינהו מעומד¹³. מרימר ומר

זוטרא מתכפי (אהדדי), ומברכי. אמר ליה רב אחא לרב אשי: במערבא ומברכי ברוך מחדש חדשים, אמר ליה: האי, נשי דידן נמי מברכי. אלא כדבר יהודה. דאמר רב יהודה: ברוך¹⁰ [וכו'] אשר במאמרו ברא שחקים וכוור פיו כל צבאם חק וזמן נתן להם שלא ישא את תפקידם ששים ושמתים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים. כי בתחלות תעשה לך מלחמה. אמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: במי אתה מוצא מלחמתה של תורה, במי שיש בידו חבילות של משנה, קרי רב יוסף אנפשיה: ורב, תבואות בכח שור.

אחד אומר בשתי שעות כו'. אמר רב שימי בר אשי: לא שנו אלא שעות, אבל אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר לאחר הנץ החמה, עדותן בטילה. פשיטא. אלא¹¹: אחד אומר קודם הנץ ואחד אומר בתוך הנץ. הא נמי פשיטא. מהו דתימא, הא בגילויי קאי, וזהרורי בעלמא הוא דחזא, קא משמע לן.

ואחר כך מכניסין כו'. אותו היום, ותו לא. והתניא: אם יש ממש בדבריו¹², לא היה יורד משם לעולם, ואם אין ממש בדבריו, אין יורד כל היום כולו, כדי שלא תהא עלייתו ירידה לו. אמר אביי: תרגומה אסא אין ממש בדבריו. מצאו לו זכות כו'. יין מאי טעמא לא. אמר רבי אחא בר חנינא: אמר קרא: ולרוזנים אי שכו, העוסקין ברזו של עולם אל ישתכרו. (מצאו לו זכות כו') + מסורת הש"ס: דנין אלו כנגד אלו עד שיראה +.

לא ראו מאי. אמר רבי אחא: פוטרין אותו¹³. וכן אמר רבי יוחנן: פוטרין אותו. אמר ליה רב פפא לאביי: וליפטריה מעיקרא. אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: כדי שלא יצאו מבית דין מעורבבין. איכא דאמרי אמר ליה רב פפא לאביי: ולמה לי יוסיפו. ליפטריה מבי דינא קמא. אמר ליה: רבי יוסי קאי כוותך. דתניא, רבי יוסי אומר: כשם שאין מוסיפין על בית דין של שבעים ואחד, כך אין מוסיפין על בית דין של עשרים ושלושה. תנו רבנן: אומר בדיני ממונות נודקין הדין ואין אומר בדיני נפשות נודקין הדין. מאי נודקין הדין. אילימא קש דינא, איפכא מיבעיא ליה. אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא: איפוך. רב אשי אמר: לעולם לא תיפוך, ומאי נודקין הדין, חכם דינא. מיתבי: גדול שבדיינין אומר נודקין הדין, אי אמרת בשלמא חכם דינא, היינו דאמר גדול, אלא אי אמרת קש דינא, לא סגיא דלא אמר גדול. כסופי הוא דקא דקא נפשיה. אין, אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים. איכא דאמרי: אי אמרת בשלמא קש דינא, היינו דאינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים, אלא אי אמרת חכם דינא, גדול אשבוחי משבח נפשיה. והכתוב יהללך זר ולא פוך. שאני מילתא דבי דינא, דאגדול רמא, כדתנן: גמרו את הדבר היו מכניסין אותן, גדול שבדיינין אומר: איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב.

הדרן עלך היו בודקין.

¹³ עי' שו"ע (או"ח סי' תכו ס"ב): אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים. הגה: ודוקא אם ליל מוצאי שבת הוא קודם 'י' בחדש, אז ממתנין עד מוצ"ש. אבל אם הוא אח"כ, אין ממתנין עד מוצאי שבת שמא יהיו ב' לילות ג' או ד' עניים ולא יראו הלבנה ויעבור הזמן. וכשמקדשין אותה בחול יש ללבוש בגדים נאים, (ת"ה סימן ל"ה). אין מקדשין הלבנה קודם תשעה באב ולא קודם יה"כ, (מהר"ל). ובמוצאי יוה"כ מקדשין אותה, דאז שורין בשמחה אבל לא במוצאי ט"ב או שאר תענית, (ד"ע). ואין מקדשין אותה במוצאי שבת שחל בו יום טוב. (מהר"ל הלכות יום טוב). ותולה עיניו ומיישר רגליו ומברך (מעומד) (טור) ואומר שלש פעמים: סימן טוב תהיה לכל ישראל ברוך יוצרך וכו'. הגה: ורוקד ג' פעמים כנגדה ואומר: כשם שאני רוקד כו' ואומר: תפול עליהם וגו' ולמפרע: כאבן ידמו כו' ג' פעמים, ויאמר לחבירו ג'פ: שלום עליך, ומשיב הוי כשואל (טור). ונוהגין לומר: דוד מלך ישראל חי וקיים, שמלכותו נמשל ללבנה ועתידי להתחדש כמותה וכנסת ישראל תחזור להתדבק בעלה שהוא הקדוש ברוך הוא, דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה שנאמר: שמש ומגן ה' (תהילים פד, יב) ולכן עושין שמחות ורוקדין בקידוש החדש דוגמת שמחת נשואין. (בחי פרשת וישב וד"ע). מ"ב: אין מברכין וכו' - למצוה מן המובחר הוא וכדמסיים בה"ג' וכתב בס' מגיד מישירים סימן זה יהיה בידך בחודש שתברכו ברכת הלבנה במ"ש תמצאו הצלחה וכשתתכסה ותתעלם ולא יוכלו לברך אותו החדש לא יהיה מוצלח ח"ו:

אלא במ"ש - וה"ה במוצאי יום טוב: אבל אם הוא אח"כ - ר"ל שליל מ"ש הוא ליל י"א אין להמתין דשמא תתכסה בעבים אז וגם בארבע לילות שאח"כ ולפי מ"ש בס"ג בה"ה צריך לחשוב אם ישארו עוד חמשה לילות עד חצי כ"ט יום י"ב שעות תשיצ' חלקים ממולד:

בגדים נאים - ועכשיו אין נוהגין לדקדק בזה:

קודם ט"ב - דשרויין באבילות:

קודם יוה"כ - דג"כ מאויימין מכת הדין ואין שרויין בשמחה ועיין בה"ל:

אבל לא במוצאי וכו' - דאין שרויין בשמחה ויברכו בימים שאחריה ומבואר בד"מ דאם ט"ב חל ביום ה' יש לו להמתין עד מ"ש שהוא י"ב לחודש:

או שאר תענית - כגון אם לא קידש בחודש טבת עד התענית אין לו לקדש אחר התענית אלא ימתין עד הלילה שלאחריה שהוא י"ב לחודש ומ"מ אם אירע זה בחודש אדר שלא קידשו עד תענית אסתר כתב הט"ז דיש לקדש אחר התענית כיון שהשעה עוברת. והנה כ"ז לדעת רמ"א אבל דעת האחרונים בכל זה דמקדשין אפילו במוצאי ט"ב וכו"ש בשאר תענית אלא דכתבו דצריך לטעום קודם ובמוצאי יוה"כ מתוך ששמחין שיצאו בדימוס מקדשין אף קודם שיטעמו ומיהו במוצאי ט"ב צריך לזוהר שלא לקדש בלי מנעלים. ולענין אבל אימת מקדש דעת המ"א דאם ישלים אבילותו קודם עשירי בחודש ימתין ויקדש בליל י' אבל אם כלה אבילותו בי"ד בחודש לא ימתין על ליל י"א ומוטב שיקדש הלבנה בתוך ימי אבילותו ודעת בעל שערי אפרים דאם יש שהות לקדש אחר כלות ימי אבילותו ימתין אך אם כשימתין יעבור הזמן יכול לקדש בתוך ימי אבילותו ויכול לצאת לחוץ לקדש ועיין בה"ל:

שחל בו יום טוב - ומכ"ש שאין מקדשין אותה בליל שבת והרבה טעמים נאמרו בזה ע"פ הקבלה ומ"מ אם לא קידשו עד שבת וי"ט ויעבור הזמן בודאי מותר לקדש גם בשבת וי"ט ואפילו ביחיד וכן הוא מסקנת הפוסקים:

ותולה וכו' ואומר וכו' - כתב בשו"ר כנה"ג דמשמע לכאורה דעד גמר כל הסדר תולה עיניו בה וכן נהוג עלמא אבל שמע משם ספר חרדים שהחמיר בזה מאד מלהסתכל בלבנה ולא התיר להסתכל בה אלא עד שסיים הברכה והמ"א בשם ש"ה החמיר עוד יותר דאפילו בשעת הברכה אין לו להסתכל בה אלא רואה אותה פעם אחת שריצה לברך ואח"כ לא יסתכל בה:

ורוקד וכו' - וכתבו האחרונים דזוהר מאוד שלא יכרע ברכיו לרקוד דלא יהא נראה ככורע ללבנה אלא יסמוך על אצבעות רגליו וירקוד:

ולמפרע כאבן - וכתב מ"א בשם מטה משה ש"א כל הפסוק עד קנית ואח"כ למפרע:

ויאמר לחבירו וכו' - כלומר מפני שאמר בתחלה תפול וכו' אומר לחבירו שלום עליך [מ"א] ועיין מ"א שהזכיר עוד על כמה פסוקים שיש קבלה לאומרים ולא העתקונם דכבר כתובים הם בסדר קידוש הלבנה ונהוג הכל לאמרם:

ביה"ל: ומברך מעומד - בש"ס איתא תנא דבי ר' ישמעאל אלמלא לא זכו בני ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים פ"א בחודש דים אמר אביי וכו'. והכונה במה שאמר להקביל היינו שע"י הלבנה ושאר צבא השמים ששומרים תמיד את תפקידם אנו רואין גדולתו של הקדוש ברוך הוא. ואנו מברכין פועל אמת על הקדוש ברוך הוא שהוא אלהים אמת שפעולתו אמת היינו שהפעולה עצמה היא ג"כ אמת שהיא קיימת לעולם כענין שנאמר ויעמידם לעד לעולם. וכלל הברכה להשיי לבדו ולזולתו ח"ו אין לברך ולהתפלל רק ע"י הלבנה נראה גבורותיו והזו להקביל פני אביהם די [פמ"ג] ושעמתי מאחד דברי טעם במה שנהגו בכמה מקומות אחר קידוש לבנה לומר עלינו לשבח היינו שלא יטעו ח"ו במה שאנו יוצאין נגד הלבנה ושמחין נגדה שיש שום חשש רעיון שאנו נותנין כבוד ללבנה לך אנו אומרים עלינו לשבח ומסיימין י' ה' הוא אלהים בשמים ממעל וגו' אין עוד ומה שאנו יוצאין הוא רק כדי לראות גבורות של הקדוש ברוך הוא שהוא מאיר ברצונו לכל באי עולם וכענין שנאמר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ואיתא בש"ס אמר אביי הלכך צ"ל מעומד מרימר ומר זוטרא הוי מתכפי להו ומברכי ועיין פירושו בטור וביד רמה לר' מאיר הלוי למס' סנהדרין פ' דמחמת זקנותן וכבדן אי אפשר היה להן לעמוד והיו נסמכין על כתף של עבדיהם כדי לקדש בעמידה ע"ש ומשמע מזה דע"פ סמיכה לענין זה כעמידה למאן דאי אפשר לו בעמידה ועיין בחי' רע"א בשם ת"ח דאסר לסמוך אז על מקלו והיינו בדאפשר לו בלא"ה:

וקטן משהגיע לחינוך מחנכין לו בה [כ"כ בשם ר"ע ונראה דזהו רק לר"ת
בסימן עיי"ן אבל לרש"י שם לא נהירא ודמי לק"ש עיי"ש ואפשר דכונתו ג"כ
דטוב לנהוג כן לכתחלה וכמו שפסק שם בשו"ע לענין ק"ש עיי"ש]:

אלא בלילה - לאפוקי ביה"ש שהלבנה נראית קצת ועדיין הוא יום:
ונהנין מאורה - דהיינו בעת שזריחתה ניכרת ע"ג קרקע. אם נתכסה הלבנה
בעבים אם העב דק וקלוש שנראית הלבנה ממנו ונהנה בה מברך ואם הענן עב
אינו מברך ואם התחיל לברך ואח"כ נתכסה בעבים גומר הברכה אם לא שהוא
משער שתתכסה הלבנה באמצע ברכתו שאז לא יתחיל ברכתו ועיין בה"ל וה"ה
אם יש מסך מבידיל בינו לבין הלבנה הדין ג"כ כמו לענין עבים דאם המסך הוא
דק וקלוש שעובר ממנו אור הלבנה עד שהוא נהנה ממנה ויכול להכיר מן
הדברים שהם ניכרים לאור הלבנה יכול לברך עליו ואם המסך הוא גס ואין
נהנה מאור הלבנה אין לברך דהוי ברכה לבטלה ועיין מה שכתבנו בסוף הסימן:

¹¹ עיי' רמב"ם (עדות פ"ב ה"ה): הוב"ד לעיל הערה 3.
¹² עיי' רמב"ם (סנהדרין פ"י ה"ח): אמר אחד מן התלמידים בדיני נפשות יש לי
ללמד עליו חובה משתקין אותו, אמר יש לי ללמד עליו זכות מעלין אותו עמהן
לסנהדרין, אם יש ממש בדבריו שומעין לו ואינו יורד משם לעולם, ואם אין
ממש בדבריו אינו יורד משם כל היום כולו, אפילו אמר הנדון עצמו יש לי
ללמד על עצמי זכות שומעין לו ועולה למניין, והוא שיהיה ממש בדבריו.

¹³ עיי' רמב"ם (סנהדרין פ"ט ה"ב): הוב"ד לעיל הערה.

¹ עיי' רמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"א): כיצד דנין דיני נפשות, כשיבואו עדים לבית
דין ואומרים ראינו פלוני זה שעבר עבירה פלונית, אומרים להן מכירין אתם
אותו התירתם בו, אם אמר אין אנו מכירין אותו או נסתפק לנו או שלא התרו
בו הרי זה פטור.

² עיי' רמב"ם (עדות פ"א ה"ו): ועוד מרבין לבדוק העדים בדברים שאינן עיקר
בעדות ואינה תלויה בהם, והם הנקראים בדיקות וכל המרבה בבדיקות הרי זה
משובח, כיצד הן הבדיקות הרי שהעידו עליו שהרג ונחקרו בשבע חקירות
שמנינו, שהן בכונות הזמן וכונות המקום, ונדרשו בכונות המעשה וכונות
המעשה וכונות הכלי שהרגו בו, בודקין אותן עוד ואומרים להן מה היה לבוש
הנהרג או ההורג, בגדים לבנים או שחורים, עפר הארץ שנהרג עליה לבן או
אדום, אלו וכיוצא בהן הם הבדיקות, מעשה שאמרו העדים הרגו במקום פלוני
תחת התאנה ובדקו העדים ואמרו להם תאנים שלה שחורות היו או לבנות
עוקצין של אותם התאנים ארוכות היו או קצרות, וכל המרבה בבדיקות וכיוצא
בהן הרי זה משובח.

³ עיי' רמב"ם (עדות פ"ב ה"ה): אמר האחד בשלשה והשני אומר בחמשה
עדותן בטלה, אמר עד אחד בשתי שעות ביום והשני אומר בשלש שעות הרי
עדותן קיימת שדרך העם לטעות בשעה אחת, אבל אם אמר האחד בשלש
שעות והשני אומר בחמש עדותן בטלה, אמר עד אחד קודם הנץ החמה ואחד
אומר בהנץ החמה עדותן בטלה אף על פי שהיא שעה אחת שהדבר ניכר לכל
וכן אם נחלקו בשקיעתה.

⁴ עיי' רמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"ג): הוב"ד לעיל הערה.

⁵ עיי' רמב"ם (סנהדרין פ"א ה"א): הוב"ד לעיל הערה.

עיי' רמב"ם (עדות פ"ה ה"ח): הוב"ד לעיל הערה.

⁶ עיי' רמב"ם (סנהדרין פ"י ה"ח): הוב"ד לעיל הערה.

⁷ עיי' רמב"ם (סנהדרין פ"י ה"ב): הוב"ד לעיל הערה.

⁸ עיי' רמב"ם (סנהדרין פ"ט ה"א): הוב"ד לעיל הערה.

⁹ עיי' רמב"ם (ברכות פ"י ה"ז): וצריך לברך ברכה זו מעומד, שכל המברך על
החדש בזמנו כאילו הקביל פני השכינה, אם לא בירך עליה בליל הראשון מברך
עליה עד ששה עשר יום בחדש עד שתמלא פגימתה.

דע כי דבר זה מה שאמרו כל המברך על החדש בזמנו כאלו מקבל פני
שכינה, הוא ענין עמוק מאוד. כי יש לדעת כי הירח בפרט הוא קרוב אלינו
כאשר ידוע, כי הירח בגלגל התחתון. ומפני כך ימצא בירח מה שלא ימצא
בשאר הכוכבים. שהוא מתמעט ומתחדש כמו בני אדם שמתמעטים
ומתחדשים. וכמו שאמר אחר כך עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים
להתחדש כמותה, ושייך בירח קבלת פנים ביותר מכל הכוכבים. ומפני כי הירח
מן העליונים ויש בו קבלת פנים, אמרו על זה כאלו היה מקבל פני שכינה. ודבר
זה תמצא בכמה מקומות כל מקום שיש דמיון מה, כאשר יש קבלה ראשונה
נאמר על זה כאלו היה מקבל פני שכינה, שכך אמרו ז"ל (שבת קכ"א א') שקולה
קבלת אורחים קבלת פני שכינה. ודבר זה כמו שמבואר במקומו כי האדם
נברא בצלם אלקים, וכאשר הוא מקבל פני האורח שלא היה אצלו כלל ובא
עתה אליו, מצד קבלתו עתה הפנים מחדש נחשב זה קבלת פני שכינה מצד
הדמיון ההוא. כי האורח שלא היה אצלו ועתה מקבל עיקר צלמו כשנראה לו,
כאלו היה מקבל פני שכינה.

וכן הירח במה שהוא מן העליונים מנהיג הנמצאים התחתונים, בזה יש לירח
התחשבות מה אל הש"י, וכאשר מקבל את פניו דהיינו בברכה על חדוש שלו
אשר ברא הירח וחדש אותו, ודבר זה נחשב כאלו היה מקבל פני שכינה, ודבר
זה עמוק מאוד, ועוד אמרו ג"כ בפרק קמא דקידושין (ל"א ב') רב יוסף כד הוי
שמע כרעא דאימא אמר איקם מקמיה דשכינתא, וכל זה מפני שהאם יש דמיון
לשכיני, כמו שאמרו ז"ל (נדה ל"א א') שהקב"ה משותף עם אב [ואם] ולפיכך
הוקש כבודם לכבוד השכינה. ודוקא כאשר שמע כרעא דאימיה ונראה אליו
עתה שאז נקרא פנים חדשות, ר"ל כי מתאחד הצורה עם הש"י המשפיע הכל
כמו שיתאחד הניצוץ עם הנר רק שיש חלוק ע"י החומר. וכאשר מקבל מחדש
דבר זה נחשב כאלו מקבל הצורה הפשוטה הנבדלת לגמרי שהצורה מתקשרת
עם אשר מאתו הצורה. ולפיכך כל אשר לו דמיון כמו כל אותם אשר אמרנו, כי
הירח בחדש שהירח מן העליונים מנהיג את התחתונים. יש לדבר מה דמיון
אל השכינה, וכן האדם שהוא בצלם השכינה כמו שאמרנו למעלה. ומצד
הדמיון הזה מתאחד עם השכינה המשפיע הצורה הזאת, ולפיכך כאשר מקבל
פנים זה מחדש אשר קבלתו מחדש הוא לעיקר הצורה נאמר על זה כאלו היה
מקבל פני שכינה והדברים הם דברים ברורים (מהר"ל).

¹⁰ עיי' שו"ע (או"ח סי' תכו ס"א): הרואה לבנה בחדושה מברך: אשר במאמרו
ברא שחקים וכו'. הגה: ואין לקדש החדש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת
ונהנין מאורה.

מ"ב: הרואה וכו' - ונשים פטורות מלקדש הלבנה דהוי מ"ע שהזמן גרמא ואף
דכל מ"ע שהזמן גרמא נהוגות הנשים שמקיימות ומברכות עליהן מ"מ מצוה זו
אין צריכין לקיימה משום דהם גרמו פגם הלבנה. וסומא חייב בקידוש הלבנה
כי ברכה זו נתקנה על חידוש העולם וגם הוא נהנה ע"י שאחרים רואין
ומוליכין אותו על הדרך ודומה ליוצר המאורות כ"כ האחרונים ועיין בה"ל